

Gyvūnų gerovės teisinis reguliavimas Lietuvoje

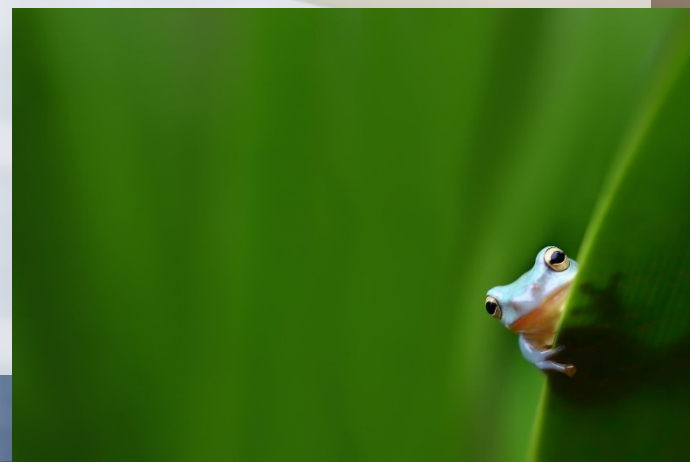
Aplinkos ministerijos
Gamtos apsaugos politikos grupės
patarėja

Laura Janulaitienė

2022-02-25

Teisės aktai

- ✓ Tarybos direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose
- ✓ Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas (17 straipsnis)
- ✓ Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas
 - ✓ Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės
 - ✓ Leidimų zoologijos sodams įkurti išdavimo ir zoologijos sodų tvarkymo ir kontrolės tvarkos aprašas
- ✓ Kiti teisės aktai

Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas

Nustato valstybės ir savivaldybių institucijų kompetenciją **užtikrinant gyvūnų, kaip juslių būtybių, gerovę ir apsaugą**, fizinių ir juridinių asmenų, kitų organizacijų ir filialų (toliau – asmuo) **pareigas gyvūnų apsaugos ir gerovės srityje**, beprižiūrių gyvūnų gerovę ir apsaugą, bešeimininkių gyvūnų populiacijos mažinimo priemonės, **humaniško elgesio su gyvūnais reikalavimus**, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo žiauraus elgesio, kankinimo ir kito neigiamo poveikio ir būtų užtikrintas žmonių saugumas.

Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas

Gyvūnas – bet kokios rūšies domestiktuotas ar laukinis gyvūnas, įskaitant ūkinius gyvūnus ir gyvūnus augintinius.

Gyvūnų gerovė – optimalus gyvūnų fiziologinių ir etologinių poreikių tenkinimas.

Aplinkos ministerija ar jos įgaliotos institucijos - pagal kompetenciją formuoja valstybės politiką laukinių gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje.

Žemės ūkio ministerija ar jos įgaliotos institucijos - pagal kompetenciją formuoja valstybės politiką ūkinių gyvūnų, gyvūnų augintinių gerovės ir apsaugos srityje, paveda ją įgyvendinti įgaliotoms institucijoms, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja, kaip ji įgyvendinama.

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba - pagal kompetenciją įgyvendina valstybės politiką gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje.

Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas

6 straipsnis. Gyvūnų laikymas

Kiekvienas gyvūnas privalo būti laikomas ir prižiūrimas gyvūno rūšį, amžių, fiziologiją ir elgseną atitinkančiomis sąlygomis, pagal gyvūnų laikymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, užtikrinant, kad nebūtų varžoma gyvūno judėjimo laisvė ir gyvūnui nebūtų keliamas nepatogumo jausmas, skausmas ar kančia.

Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas

20 straipsnis. Asmenų teisės ir pareigos

1. Asmuo privalo pasirūpinti arba pranešti kompetentingoms institucijoms, gyvūnų globėjams apie sužeistus, sergančius, bešeimininkius, be priežiūros gyvūnus, taip pat pranešti kompetentingoms institucijoms apie jam žinomus žiauraus elgesio su gyvūnais ar jų kankinimo atvejus.
2. Gyvūnų laikytojai privalo:
 - 1) nuolat rūpintis gyvūnų gerove ir apsauga;
 - 2) laikytis šio įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovę ir apsaugą, reikalavimų;

Laukinės gyvūnijos įstatymas

Laukinių gyvūnų laikymo nelaisvėje, priežiūros ir veisimo reikalavimai nustatyti Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklėse.

9 straipsnis. Leidimų laikyti nelaisvėje laukinius gyvūnus turėtojų pareigos ir teisės

1. Leidimo laikyti nelaisvėje laukinius gyvūnus turėtojo pareigos:

1) laikyti ir žymėti laukinius gyvūnus pagal Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklėse nustatytus reikalavimus;

2) kaupiti ir teikti Aplinkos ministerijos įgaliotai institucijai informaciją ir ataskaitą apie laikomus laukinius gyvūnus Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklėse nustatyta tvarka ir terminais;

3) laikyti tik teisėtai įgytus laukinius gyvūnus;

....

6) kai aptvaras, voljeras ar kitas statinys įrengtas aptveriant miško žemę, laikyti ne mažiau laukinių gyvūnų aptverto miško žemės ploto vienetu, negu nurodyta Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklėse;

Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės

LAUKINIŲ GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE REIKALAVIMAI

I. GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE BENDRIEJI REIKALAVIMAI

- ✓ Laukinius gyvūnus laikant nelaisvėje, turi būti **atsižvelgiama į rūšių biologinius poreikius ir rūšiai būdingą socialinį jautrumą.**
- ✓ Nelaisvėje laikant gyvūnus:
 1. laikymo patalpos turi tenkinti visus gyvūnų poreikius ir nevaržyti jų gyvybinių funkcijų ir veiklos;
 2. gyvūnai turi nepatirti skausmo, streso, nepatogumų;
 3. turi būti atsižvelgiama į natūralius kiekvienos rūšies gyvybinius ciklus, temperatūros režimą, šviesos ir tamsos proporcijas;
 4. gyvūnams susirgus, jie turi būti gydomi, suteikiama veterinarinė pagalba;
 5. gyvūnus laikant lauko aptvaruose ar voljeruose, turi būti sudaromos sąlygos apsaugoti juos nuo skersvėjų, kritulių, saulės, kitų stresą sukeliančių dirgiklių;
 6. gyvūnai maitinami periodiškai pilnaverčiu kiekvienai rūšiai ar rūšių grupei būdingu maistu, nuolat aprūpinami vandeniu ir kt.

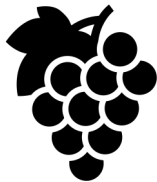
Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės

LAUKINIŲ GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE REIKALAVIMAI

I. GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE BENDRIEJI REIKALAVIMAI

4. Draudžiama kartu laikyti giminingų, galinčių laisvai kryžmintis rūšių gyvūnus, išskyrus atvejus, kai pagal šių Taisyklių reikalavimus yra gautas Leidimas naudoti laukinius gyvūnus kryžminimui (Taisyklių 5 priedas).

5. Laikant nelaisvėje laukinius gyvūnus, turi būti užtikrinama, kad gyvūnai neištrūktų ir neturėtų galimybių ištrūkti į laisvę; būtų užtikrinamas lankytojų saugumas (zoologijos soduose ir lankomuose voljeruose, aptvaruose ir kituose objektuose, kuriuose laikomi laukiniai gyvūnai).

Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės

LAUKINIŲ GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE REIKALAVIMAI

I. GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE BENDRIEJI REIKALAVIMAI

1 lentelė

Nelaisvėje laikomų gyvūnų patalpų minimalūs dydžiai, m²

Eilės Nr.	Gyvūnų rūšis arba aukštesnė sisteminė grupė, gyvūnų skaičius	Lauko patalpa, m ²	Vidaus patalpos, m ²	Aukštis, m	Kiti reikalavimai
1.	VARLIAGYVIAI		0,5	0,6	tinkama šviesa ir drėgmė, galimybė slėptis
2.	ROPLIAI				
2.1.	smulkūs ropliai (driežai, gyvatės) – 10 vnt. (iki 0,5 m ilgio)		1	0,6	
2.2.	gyvatės iki 1,5 m ilgio, 2 vnt.		2	1	įrengtos vietos slėptis ir laiptoti

Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės

LAUKINIŲ GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE REIKALAVIMAI

I. GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE BENDRIEJI REIKALAVIMAI

Rūšies (aukštesnio taksono) lietuviškas ir lotyniškas pavadinimai	Individų skaičius, vnt.	Lauko patalpos plotas		Vidaus patalpos plotas		Patalpos plotas papildomam individui		Specialiųjų reikalavimų kodai ¹
		m ²	m ³	m ²	m ³	lauko, m ²	vidaus, m ² ir / arba m ³	
STERBLINIAI <i>Marsupialia</i>								
ECHIDNINIAI <i>Tachyglossus</i>								
Echidna <i>Tachyglossus aculeatus</i>	1-2	-	-	10	-	-	2	1D, 2A, 3, 5C, 8, 12
OPOSUMAI <i>Didelphimorphia</i>								
Virgininis oposumas <i>Didelphis virginiana</i>	1-2	6	15	6	15	3	3	1D, 2G, 3, 4D, 7, 15

Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės

LAUKINIŲ GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE REIKALAVIMAI

I. GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE BENDRIEJI REIKALAVIMAI

Žinduolių rūšių patalpų specialiujų reikalavimų kodai:

1 – gyvūnas turi turėti kasimo (knisimo) galimybę arba patalpoje turi būti įrengtas minkštas substratas gyvūnams judėti:

1A – ne mažiau kaip pusė voljero turi sudaryti natūralūs substratai (pvz., smėlis, velėna, smulkinta žievė, mulčius, akmenukai ir kt.), kad gyvūnai turėtų galimybę slėpti maistą ir ieškoti išslapstyto maisto (ne mažiau 1 m gylio).

1B – visą voljerą turi sudaryti natūralūs substratai (pvz., smėlis, žolė, velėna, smulkinta žievė, mulčius ir kt.);

.....

6 – socialiai labai jautrūs gyvūnai, kuriems būtina suteikti užimtumą atsižvelgiant į gyvūno / individo rūšies biologinius, etologinius poreikius;

7 – tik uždaro tipo voljerai;

8 – patinas su patele laikomi atskirai, suleidžiami tik rujos metu;

9 – gyvūnai turi turėti galimybę išsikasti urvą;

Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės

LAUKINIŲ GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE REIKALAVIMAI

I. GYVŪNŲ LAIKYMO NELAISVĖJE BENDRIEJI REIKALAVIMAI

REIKALAVIMAI VARLIAGYVIŲ LAIKYMUI NELAISVĖJE

- Varliagyviams laikyti skirtame terariume turi būti sausumos ir vandens aplinkos plotas.
- Vandenyje gyvenantys varliagyviai laikomi gėlavandeniuose akvariumuose.
- Temperatūros ir vandens (drėgmės) režimas turi atitikti kiekvienos laikomos rūšies natūralių gyvenimo sąlygų reikalavimus.
- Aukštomis temperatūroms atsparūs tropikų varliagyviai negali būti laikomi žemesnėje nei 26 OC laipsnių temperatūroje.
- Terariumai turi būti periodiškai vėdinami.

Laukinės gyvūnijos įstatymo nuostatos

Leidimo įkurti **zoologijos sodą turėtojas privalo užtikrinti**, kad zoologijos sode būtų įgyvendinamos šios priemonės ir reikalavimai:

- 1) dalyvaujama moksliniuose tyrimuose, kuriais prisidedama prie laukinių gyvūnų rūšių apsaugos, ir (ar) organizuojami mokymai atitinkamų įgūdžių apsaugos srities klausimais, ir (ar) keičiamasi informacija, susijusia su rūšių apsauga, ir (ar) užsiimama rūšių veisimu nelaisvėje, jų populiacijų atkūrimu arba reintrodukcija į laukinę gamtą;
- 2) skatinamas visuomenės mokymasis ir švietimas biologinės įvairovės apsaugos srityje, teikiant informaciją apie eksponuojamas laukinių gyvūnų rūšis ir jų natūralias buveines;
- 3) laikomi gyvūnai būtų įkurdinti sąlygomis, kurios atitinka šių gyvūnų rūšių įkurdinimo biologinius, fiziologinius, etologinius ir apsaugos reikalavimus pagal Laukinių gyvūnų naudojimo taisykles ir Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymą;

Laukinės gyvūnijos įstatymo nuostatos

- 4) gyvūnai laikomi, šeriami ir girdomi pagal jų fiziologinius poreikius, taikomos biologinio saugumo priemonės, užtikrinama tinkama gyvūnų sveikatos būklė ir nuolatinė jų priežiūra, vykdomos prevencinės ir gydymosios veterinarinės priežiūros ir mitybos programos, prireikus gydymas ir vakcinavimas;
- 5) užtikrinama, kad gyvūnai neištrūktų iš aptvarų, voljerų, kitų statinių ir įrenginių, kad į šiuos aptvarus, voljerus, kitus statinius ir įrenginius nepatektų laisvėje gyvenantys laukiniai gyvūnai;
- 6) užtikrinamas zoologijos sodo lankytojų saugumas;
- 7) saugoma, atnaujinama ir teikiama informacija ir duomenys apie zoologijos sode laikomus gyvūnus ir jų rūšis Aplinkos ministerijos įgaliotai institucijai Leidimų zoologijos sodams įkurti išdavimo ir zoologijos sodų kontrolės tvarkos apraše nustatyta tvarka ir terminais;
- 8) laikomasi šio įstatymo, Leidimų zoologijos sodams įkurti išdavimo ir zoologijos sodų kontrolės tvarkos aprašo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių laukinės gyvūnijos apsaugą ir naudojimą, reikalavimų.

**ES Zoologijos sodų
direktyvos tikslas** –
apsaugoti laukinę fauną
ir biologinę įvairovę
valstybėms narėms
priimant priemones dėl
leidimų Bendrijos
zoologijos sodams
išdavimo ir tikrinimo, bei
tokiu būdu stiprinti
zoologijos sodų vaidmenį
saugant biologinę
įvairovę.

ES teisinis reglamentavimas

1999 4 9

EUROPOS BENDRIJŲ OFICIALUSIS LEIDINYS

L 94/24

TARYBOS DIREKTYVA 1999/22/EB

1999 m. kovo 29 d.

dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose

- ✓ Kadangi **Tarybos reglamente (EEB) Nr. 338/97** dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą reikalaujama pateikti įrodymus, kad sudarytos reikiamos sąlygos daugybės rūšių gyviems egzemplioriams įkurdinti ir jais rūpintis, kol bus gautas leidimas importuoti juos į ES; kadangi minėtas reglamentas draudžia komerciniais tikslais demonstruoti A priedo sąraše išvardytų floros ir faunos rūšių egzempliorius visuomenei, jei nėra suteikta speciali išimtis juos demonstruoti mokymo, mokslo tyrimų ar veisimo tikslams;
- ✓ Kadangi **Paukščių direktyva** ir **Buveinių direktyva** draudžia daugelį rūšių gaudyti, jas laikyti ir jomis prekiauti, tuo pat metu numatant išimtis dėl tokių konkrečių priežasčių, kaip mokslo tyrimai ir švietimas, populiacijos atkūrimas, reintrodukcija ir veisimas;

ES teisinis reglamentavimas

- ✓ kadangi, siekiant tinkamai įgyvendinti esamus ir būsimus ES teisės aktus dėl laukinės faunos apsaugos, norint užtikrinti, kad **zoologijos sodai tinkamai atliktų savo svarbų vaidmenį saugant rūšis, šviečiant visuomenę ir (arba) vykdant mokslo tyrimus**;
- ✓ kadangi daugelis tokių organizacijų, kaip Europos zoologijos sodų ir akvariumų asociacija, sudarė gyvūnų priežiūros ir jų įkurdinimo zoologijos soduose rekomendacijas, kurios tam tikrais atvejais galėtų padėti kuriant ir nustatant nacionalinius standartus,

Valstybės narės imasi 4, 5, 6 ir 7 straipsniuose numatytų priemonių siekdamos užtikrinti, kad **visi zoologijos sodai įgyvendintų šias apsaugos priemones**:

- dalyvautų **mokslo tyrimuose, kuriuose būtų prisidedama prie rūšių apsaugos**, ir (arba) organizuotų mokymą atitinkamų įgūdžių apsaugos srityje klausimais, ir (arba) keistūsi informacija, susijusia su rūšių apsauga, ir (arba) tam tikrais atvejais užsiimtų rūšių veisimu nelaisvėje, jų populiacijų atkūrimu arba reintrodukcija į laukinę gamtą,
- skatintų **visuomenės mokymą ir švietimą biologinės įvairovės apsaugos srityje**, visų pirma teiktų informaciją apie demonstruojamas rūšis ir jų natūralias buveines,

- savo **gyvūnus įkurdintų tokiomis sąlygomis, kurios atitiktų konkrečioms rūšims keliamus biologinius ir apsaugos reikalavimus** ir, inter alia, įrengtų geresnius, rūšims pritaikytus aptvarus; ir vykdydamos išplėstą prevencinės ir gydomosios veterinarinės priežiūros bei mitybos programą, laikytųsi griežtų gyvulininkystės standartų,
- **neleistų gyvūnams pabėgti**, kad būtų išvengta galimos ekologinės grėsmės vietinėms rūšims, ir neleistų atsirasti išoriniams kenkėjams bei parazitams,
- **atnaujintų įrašus apie zoologijos sodo kolekciją pagal užregistruotas rūšis.**

ES Zoologijos sodų direktyvos gerosios praktikos dokumentas

2. Zoologijos sodams taikomi reikalavimai	13
2.1. Įvadas. Išsaugojimo priemonės (3 straipsnis)	13
2.2. 3 straipsnio pirma įtrauka. Išsaugojimas, moksliniai tyrimai ir mokymas	14
2.2.1. Taikymo sritis	14
2.2.2. Kaip zoologijos sodai aktyviai prisideda prie biologinės įvairovės išsaugojimo ...	15
2.2.3. Išsaugojimo priemonės	16
2.2.4. Išsaugojimo veikla	19
2.3. 3 straipsnio antra įtrauka. Visuomenės švietimas ir sąmoningumo ugdymas	29
2.3.1. Taikymo sritis	29
2.3.2. Zoologijos sodų taikomi visuomenės švietimo skatinimo ir sąmoningumo ugdymo būdai	30
2.3.3. Aktyvus švietimas zoologijos soduose	31
2.3.4. Priemonės. Zoologijos sodų vykdomas švietimas	33
2.4. 3 straipsnio trečia įtrauka. Gyvūnų įkurdinimas	37
2.4.1. Taikymo sritis	37
2.4.2. Įkurdinimas	38
2.4.3. Aplinkos gerinimas	41

ES Zoologijos sodų direktyvos gerosios praktikos dokumentas

Moksliniuose tyrimuose dalyvaujantiems zoologijos sodams naudinga raštu parengti mokslinių tyrimų planus, kuriuose būtų nustatyti vertinimo kriterijai ir su įstaigos išsaugojimo veiklos tikslais susiję konkretūs uždaviniai. Esminės informacijos ir gairių, kaip zoologijos soduose plėtoti mokslinius tyrimus, pateikiama [EAZA mokslinių tyrimų strategijoje \(2008 m.\)](#).

Pavyzdžiai

Moksliniai tyrimai, „*kuriuose būtų prisidedama prie rūšių apsaugos*“, dažnai apima taikomąjį aspektą ir gali būti vykdomi įgyvendinant išsaugojimo *ex situ* arba *in situ* projektus. Juos temos gali būti labai įvairios, kaip antai:

- zoologijos galimybės **2.4.4.1.7. Psichologiniai poreikiai**

Gyvūnai patiria įvairių teigiamų ar neigiamų emocinių būsenų, kurios gali turėti įtakos jų gebėjimui prisitaikyti aplinkoje. Tokios emocinės būsenos gali būti, pvz., nuobodulys, baimė, skausmas, frustracija, kančia, pasitenkinimas ir žaismingumas.

2.4.4.2.1. Profilaktinės sveikatos priežiūros programos

Už profilaktinės sveikatos priežiūros programų, į kurias įtraukiamas sveikatos būklės stebėjimas, parazitų kontrolė ir vakcinacija, parengimą ir vykdymą atsako zoologijos sodo veterinarijos gydytojas.

2.4.4.3.3. Lankytojų vykdomas gyvūnų šėrimas

Apskritai neskatinama lankytojams suteikti galimybių šerti gyvūnus. Jeigu tai leidžiama, tai gali būti daroma prižiūrint atsakingiems darbuotojams ir taip, kad mityba išliktų subalansuota ir nebūtų viršytas nustatytas dienos racionas, t. y., gyvūnai neprarytų to, kas jiems netinka, ir nebūtų peršerti. Be to, lankytojams šerti gyvūnus gali būti leidžiama atsitiktine tvarka ir ta veikla griežtai valdoma, kad gyvūnams neišsivystytų neįprasta prašinėjimo elgsena.

Zoologijos sodams rekomenduojama vadovautis gerąja praktika,
siekiant apsaugoti ir išsaugoti laukinę fauną stiprinant zoologijos
sodų vaidmenį biologinės įvairovės išsaugojimo srityje:

- ✓ Europos zoologijos sodų ir akvariumų asociacija (EAZA)
- ✓ Jungtinės Karalystės ir Airijos zoologijos sodų ir akvariumų asociacija (BIAZA)
- ✓ Zoologijos sodų ir akvariumų asociacija (AZA) ir kt.

Planai

Atnaujinti gyvūnų laikymą ir gerovę reglamentuojančius teisės aktus:

- ✓ Laukinių gyvūnų naudojimo taisyklės – patvirtinti naujus gyvūnų minimalius patalpų ir specialiųjų sąlygų reikalavimus, Leidžiamų laikyti ir veisti žinduolių sąrašą, Domestikuotų žinduolių sąrašą ir kt. - kartu su Darbo grupe laukinių gyvūnų gerovės ir laikymo nelaisvėje klausimams
- ✓ Leidimų zoologijos sodams įkurti išdavimo ir zoologijos sodų tvarkymo ir kontrolės tvarkos aprašą – įtraukti vertinimo metodiką ir kt.
- ✓ Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimai;
- ✓ Aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimai.

Planai

Vykdomi projektai:

- ✓ 2020-2023 m. „Biologinės įvairovės informacinės platformos sukūrimas“ (Aplinkos ministerija) – bus sukurtas modulis nelaisvėje laikomų gyvūnų ataskaitoms teikti ir pan.,
- ✓ 2018-2022 m. „Baltijos jūros gyvūnų reabilitacijos centro“ įkūrimas (Lietuvos jūrų muziejus)
- ✓ 2019-2023 m. „Laukinių gyvūnų globos centro įkūrimas“ (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas)
- ✓ Mokymai, švietimas, renginiai gyvūnų laikymo ir gerovės tema.

Building a Future for Wildlife

Dėkojame už dėmesį